

راه کارهای الگودهی به جوانان برای سبک زندگی اسلامی

زهره جعفری، راضیه جهان بخش، سمیه کبیری، معصومه یزدانی

چکیده

نیاز فطری جوان سرمشق طلبی برای هویت شخصیتی است. از این رواستعمار گرانی که به دگرگونی ارزش‌های ملت‌ها فکر می‌کنند ابتدا الگوها را تغییر می‌دهند و الگوهای دل‌خواه را در تمام جوانب زندگی یک جامعه مطرح می‌سازند تا نسبت به استحاله فرهنگی و همسان سازی فرهنگی فرد با فرهنگ خود موفق شوند. با توجه به فعالیت دشمن در این عرصه، می‌تواند پژوهش‌هایی در راستای راه کارهای الگودهی صحیح به جوانان ارائه شود تا جوان امروز در زندگی خود با مشکل بی‌هویتی و شخصیتی مواجه نشود. از این جهت نوشتاری در این راستا تدوین شده است که در آن به بیان شیوه‌های ارائه الگوهای اسلامی برای تأثیر گذاشتن در سبک زندگی جوانان پرداخته است.

این مقاله که با روش علمی تدوین شده به ارائه راهکارهایی از قبیل: تقویت بنیان‌های تأثیر گذار در معرفی الگوهای اسلامی (خانواده، صداوسیما، همسالان و...)، متخلق شدن علمای دینی به اخلاق اسلامی و عمومیت بخشی انس با قرآن پرداخته است.

کلید واژه: الگو، جوان، زندگی اسلامی

مقدمه:

جوانی فصل شورانگیز زندگی است. روح لطیف و قلب ظریف جوان جلوه زیبای آفرینش و صحیفه مصفای هستی است.

یکی از ویژگی های دوران جوانی قهرمان پرستی است ، الگویابی والگو خواهی در تمامی گروه های سنی به ویژه جوانان نمود دارد .

جوانان همواره کانون توجه به مصلحان و آماج تهاجم مفسدان بوده اند، زیرا عالم جوانی همان گونه که منشأ شورانگیزترین تجلیات عاطفی، روحی و بالندگی است. در معرض فتنه انگیزترین آسیب های فردی، اخلاقی و اجتماعی نیز هست. بر این اساس، غفلت از تربیت و هدایت نسل جوان، موجب خسران و مایه حرمان دولت هاست.

مراقبت از این گوهر گران قدر در برابر دشمنان ، مسئولیتی عظیم برعهده مسئولان می گذارد به همین دلیل برآن شدیم برای پاسخ گویی به این نیاز ذاتی جوان راه کارهایی را ارائه دهیم.

این نوشتار که در پی دست یابی به راه کارهایی برای جوانان جهت الگوگیری صحیح فراهم گردیده است بعد از بیان ضرورت و اهمیت الگودهی و بیان ویژگی الگوهای اسلامی به بیان راه کارهایی برای الگودهی به جوانان پرداخته است، تا پیش از آنکه بیگانگان جوانان ما را برابند و آینده و فکر آنان را نسبت به ارزش های اسلامی غبار آلود کنند با آشنا کردن آنها نسبت به الگوهای اسلامی آن ها را از تهاجم فرهنگی دشمن مصون بداریم.

تا کنون مقاله و تحقیق و کتابی با این عنوان یافت نشده است. اکثر پژوهش های انجام شده در ارتباط با بیان الگو و ویژگی های آن می باشد. هدف ما در این پژوهش ارائه راهکارهایی برای جوانان جهت الگوگیری از شخصیت های اسلامی می باشد.

این پژوهش به اعتبار موضوع و ماهیت از نوع بنیادی توصیفی بوده است و به روش علمی تدوین شده است.

۱. جایگاه الگو

۱.۱. تعریف الگو

جهت بحث از الگوپذیری و تأثیر جوان از دیگران و عوامل مختلف لازم است ابتدا تعریفی از الگو ارائه داد.

برای مفهوم الگو که معادل واژه قرآنی «اسوه» می باشد تعاریف متعدد شده است. از جمله :

«معیار و نمونه ایده آل که ارزش تقلید کردن دارد» مطرح می شود. در جامعه شناسی نیز الگو یا مدل «به طریقه ای تجریدی برای نمایاندن روابط و پیوندهای متقابل میان پدیده های اجتماعی» اطلاق می شود. (عبدیائی، ۱۳۸۹، ص ۱۵).

در کتاب فرهنگی علوم اجتماعی چنین تعریف شده است: الگو به معنای مدل، گونه و هنجار است. (مریم معین الاسلام، ص ۳۵)

الگو چیزی است که در یک گروه اجتماعی شکل گرفته و به عنوان مدل یا راهنمای علمی در رفتارهای علمی در رفتارهای اجتماعی به کار می آید. این گرایش از سال آغازین حیات انسانی با کودک شروع می شود، و در ایام نوجوانی رشد می یابد و در سال های جوانی به اوج می رسد. (لقمانی، ۱۳۸۵، ص ۵۲).

اسوه متضمن نکته ای است و آن اینکه، شیء یا فردی که الگو قرار می گیرد، باید دارای ویژگی های خاص باشد که در نزد پیروان مطلوبیت داشته باشد.

الگوی تربیتی که در فرهنگ اسلام از آن به اسوه و امام تعبیر می شود، عبارت از شخص یا جامعه ای است که می تواند تبلور عینی یک نظام فکری باشد. (مریم معین الاسلام، ص ۳۶)

۲.۱. ضرورت و اهمیت الگو گیری

انسان همواره به الگو نیاز دارد و برای شکل دادن شخصیت خود نمونه و سرمشق می طلبد. این نیاز و طلب ریشه در فطرت دارد. معرفی الگوهای ربانی در قرآن پاسخ به همین نیاز است.

در روانشناسی انسانی، بحث الگوها، و سمبل ها، جایگاه ویژه ای دارد که انسانها همواره به سمبل ها نظر می دوزند، و خود را، و رفتار و گفتار را با الگوهای مورد علاقه خویش ارزیابی می کنند، به همین دلیل است که در روانشناسی، انسان به موجودی الگو طلب و سمبل خواه، تعریف شده است اگر الگوها، کامل و درست باشند فرد و جامعه راه سعادت می پیمایند. (محدثی، ۱۳۷۹، ص ۳۴).

انسان با غریزه الگوخواهی به شناخت و شناسایی سمبل ها، سرمشق ها، و الگوهای برتری روی می آورد. انسان با الگوها و سمبل هایش زندگی می کند، تصمیم می گیرد و انتخاب می کند.

از این رو استعمارگرانی که به دگرگونی ارزش‌های ملت‌ها فکر می‌کنند ابتدا الگوها را تغییر می‌دهند و الگوهای دل‌خواه را در تمام جوانب زندگی یک جامعه مطرح می‌سازند تا نسبت به استحاله فرهنگی و همسان سازی فرهنگی فرد با فرهنگ خود موفق شوند (مریم معین الاسلام، ص ۴۰-۴۲).

مفسر و مبین به حق قرآن، حضرت علی علیه السلام در مورد اهمیت وجایگاه انتخاب الگوی شایسته می‌فرماید: «در زندگی فردی و اجتماعی و در تحولات سیاسی و اجتماعی، در جنگ و صلح در قیام و قعود، به امامان معصوم و اهل بیت: بنگرید، از آنها الگو بگیرید، روش‌های آنان را با روح تقلید و تمرین تکرار کنید. در غیر این صورت مثل گوسفندی که از گله خود جدا گشته طعمه گرگهای گرسنه خواهید شد.» (مریم معین الاسلام، ص ۴۲)

الگوها (مثبت یا منفی) از امتیازاتی برخوردارند که می‌توانند تمام یا بخشی از آرمان‌ها و آرزوهای متعلم و طالب را به طور عینی و مجسم در پیش روی او قرار دهند و بر عمق وجود آنان نفوذ کنند. یعنی الگوها گم شده انسانند که با نبودشان شاگرد احساس خلا و کمبود می‌کند. او می‌خواهد پیش از آن که اوصاف شخصیت ربانی را بشنود او را با چشم خویش ببیند.

در مجموع باید گفت: فقدان اسوه حسنه در طی طریق کمال، بدان معناست که انسان اسیر شیطان گشته و خلا وجودی «اسوه حسنه» را در همه ابعاد اعم از فردی - اجتماعی با اسوه‌های سیئه پراسازد: «من لم یکن له شیخ فشیخه الشیطان»

برگزاری مسابقات قصه‌نویسی و مقاله‌نویسی، برگزاری شب شعر، جشنواره‌های سرود و تئاتر و نمایش، برگزاری مسابقات نقاشی، مجسمه‌سازی، گرافیک و حتی عکاسی درباره‌ی موضوعات قرآنی از دیگر اقدامات تأثیرگذار در راه ایجاد انس جوانان با قرآن کریم است.

۳.۳.۱.۵.۳ انتقال حس قرآنی و مذهبی:

انتقال حس قرآنی و مذهبی با آنچه با عنوان ارتباط حسّی آمده متفاوت است. در این بخش مسأله‌ای فراتر از ارتباط حسّی مطرح می‌شود، ارتباط حسّی به انتقال اطلاعات از طریق گفتار و رابطه‌ی رو در رو نظر داشت، اما انتقال حس قرآنی بیش‌تر ناظر بر کردار است.

با اعمال مذهبی والدین در خانه که در مقابل فرزند انجام می‌گیرد، نوعی انتقال حس مذهبی صورت می‌پذیرد. چنان که می‌دانیم اولین الگوهای فرزند، پدر و مادر هستند.

۴.۳.۱.۵.۳ نقش الگو در مانوس شدن جوان با قرآن

یکی از عواملی که می‌تواند در انس جوان با قرآن نقش به سزایی داشته باشد معرفی الگوهای قرآنی است مانند قاریان، حافظان موفق و کسانی که در امور قرآنی فعالیت دارند البته لازم است توجه شود کسانی را به عنوان افراد موفق در قرآن معرفی کنند که اهل عمل به قرآن هم باشد و فقط به جهت به کسب امتیازات مختلف به امور قرآنی نپرداخته باشد.

که این امر از طریق تلویزیون یا مدارس و دانشگاه‌ها با دعوت کردن این افراد در برنامه‌های مختلف و تقدیر از آن‌ها می‌تواند محقق می‌شود.

در مورد «ارایه‌ی الگو» باید گفت: برای کارآیی الگوها وجود شرایط زیر ضروری است.:

الف) مجاورت: بدیهی است هر چه مدل یا الگو به شخص نزدیک‌تر باشد، یادگیری تقلیدی از رفتار او آسان‌تر خواهد شد.

ب) مقام و موقعیت: اشخاص، به خصوص بزرگسالان، رفتار افرادی را الگو قرار می‌دهند که دارای مقام و موقعیت اجتماعی خاصی هستند، مثل رهبران دینی و اجتماعی.

ج) نفوذ و قدرت: مردم بیش‌تر اشخاصی را الگو و سرمشق قرار می‌دهند که نفوذ و قدرت خاصی در گروه دارند.

۵.۳.۱.۵.۳. تشکیل محافل و مجالس قرآنی هر چند ساده یکی از راه‌های ایجاد انس با قرآن است. برای تماس و ارتباط با قرآن باید برنامه‌های کوتاه مدت و دراز مدت در هر شبانه روز به شکل‌های گوناگون داشته باشیم. تماس با قرآن حداقلی دارد و حداکثری، حداقل تماس با قرآن تلاوت و ارتباط لسانی برقرار کردن با قرآن است. اگر کم‌ترین ارتباط یعنی قرائت قرآن با شرایط آن مانند خلوص و غیره همراه باشد نتیجه‌ای بزرگ و شگفت‌انگیز برای جوان به دنبال خواهد داشت و آن نتیجه نفوذ آیات و محتویات قرآن کریم نه تنها در فکر بلکه در تمام وجود جوان خواهد بود به شکلی که در روایت از آمیختگی قرآن با گوشت و خون جوان خبر می‌دهد. (نیلی پور، ۱۳۸۵، ص ۴۶۶)

۶.۳.۱.۵.۳. فردادن امتیازات ویژه برای حافظان و قاریان یکی از عواملی است که می‌تواند در جذب جوانان به روی آوردن محافل قرآنی کمک کند.

نتیجه:

طی مطالعات انجام شده برای ارائه راهکار های الگودهی به جوانان به نتایج زیر رسیده شد:

۱. عدم شناخت کافی جوان از سیره معصومین سبب شده پذیرای الگوی بیگانه باشد.
۲. برخی خانواده ها از استحکام کافی برخوردار نیستند، از این رو جوانان در این خانواده ها راحت تر فرهنگ غرب را پذیرا می باشند
۳. تبلیغات فرهنگی دشمن، جوان امروز را دچار تزلزل شخصیت و خود باختگی کرده است از این رو مسئولین باید الگو هایی متناسب با روحیه جوان ارائه دهند.
۴. معیار شناخت یک ملت به جوانانش می باشد. نهاد های مؤثر باید بیشتر از پیش روی فرهنگ جوانان سرمایه گذاری کنند.
۵. رسانه کنونی نقش به سزائی را در فرهنگ سازی ارزش ها برای جوان ایفا می کند پس باید در ارائه ارزش ها با برنامه ریزی دقیقتری اقدام نماید.
۶. گروه همسالان از نهاد هایی است که هر چند در جامعه مطرح نیست ولی تا حدودی در شخصیت جوان مؤثر می باشند.

۴. منابع

۱. ابن شعبه حرانی، حسن بن علی (۱۴۰۴). تحف العقول (چاپ دوم). قم: جامعه مدرسین.
۲. امینی، ابراهیم (۱۳۷۸). اسلام و تعلیم و تربیت (چاپ سوم). قم: مؤسسه بوستان کتاب.
۳. پور امینی (۱۳۸۶). راه های کسب آرامش در خانواده (چاپ اول). تهران: سمیع.
۴. تمیمی آمدی، عبد الواحد بن محمد (۱۴۱۰). غرر الحکم و درر الکلم (چاپ دوم). قم: دار الکتاب الإسلامی.

۵. حاجی بابائیان امیری، محسن (۱۳۹۰). روش های تربیت اخلاقی کاربردی در اسلام. تهران: سروش.
۶. حر عاملی، محمد بن حسن (۱۴۰۹ق). وسائل الشیعه. قم: مؤسسه آل البيت عليهم.
۷. حسینی، محمد؛ فردرو، محسن؛ محقق، نیشابوری جواد؛ یعقوبی، رضا (۱۳۸۰). امام علی فرهنگ عمومی (چاپ اول). تهران: زهد.
۸. داوودی، محمد (۱۳۹۰). نقش معلم در تربیت دینی (چاپ چهارم). قم: چاپ سبحان.
۹. سید حسین اسحاقی (۱۳۸۱). سلوک علوی (چاپ اول). قم: انتشارات بوستان کتاب.
۱۰. شریف الرضی، محمد بن حسین (۱۴۱۴ق). نهج البلاغه (للصبحی صالح) (چاپ اول). قم: هجرت.
۱۱. عبدیائی، نرجس (۱۳۸۹). ظرفیت الگودهی مدینه فاضله مهدوی (چاپ اول). بنیاد فرهنگی مهدی موعود.
۱۲. علی پور، سید خلیل. عوامل مثبت زنده نگه نگه داشتن قیام عاشورا. بی جایی تا
۱۳. فلسفی، محمد تقی (۱۳۴۸). گفتار فلسفی جوان از نظر عقل و احساس (چاپ پانزدهم). تهران: هیئت نشر معارف اسلامی.
۱۴. کریمی، رضا (۱۳۸۳). عوامل انحراف جوانان (چاپ اول). قم: انتشارات نسیم حیات.
۱۵. کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق، (۱۴۰۷). الکافی (ط - الإسلامية) (چاپ چهارم). تهران: دار الکتب الإسلامية.
۱۶. لقمانی، احمد (۱۳۸۵). موضوعات و شیوه های گفتگو با نسل جوان (چاپ چهارم). قم: انتشارات بهشت بینش.
۱۷. لقمانی، احمد (۱۳۸۱). شیوه های جذب جوانان به دین (چاپ نهم). قم: بهشت بینش.
۱۸. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی (۱۴۰۳ق). بحار الأنوار (ط - بیروت) (چاپ دوم). بیروت: دار إحياء التراث العربی.
۱۹. مجلسی، محمد تقی بن مقصود علی (۱۴۰۶ق). روضه المتقین فی شرح من لا یحضره الفقیه (چاپ دوم). قم: مؤسسه فرهنگی اسلامی کوشانبور.
۲۰. محدثی، جواد (۱۳۷۸). پیام های عاشورا (چاپ دهم). قم: زمزم هدایت.

۲۱. محمدی ری شهری، محمد (۱۳۹۶). تحکیم خانواده از نگاه قرآن و عترت. چاپ ششم. قم: نشر دارالحديث

۲۲. معین الاسلام، مریم. چگونگی الگوگیری از امام حسین در عصر حاضر.

۲۳. مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی (۱۳۸۸). تقویت نظام خانواده و آسیب شناسی آن (چاپ سوم). قم: انتشارات موسسه امام خمینی.

۲۴. نصر، سید حسین (۱۳۷۵). جوان مسلمان و دنیای متجدد (چاپ سوم). مترجم مرتضی اسعدی. تهران: انتشارات طرح نو.

۲۵. نصری، محسن (۱۳۹۱). سبک زندگی علوی، قم: انتشارات حیات طیبه.

۲۶. نوری، حسین بن محمد تقی (۱۴۰۸ق). مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل (چاپ اول). قم: مؤسسه آل البيت عليهم السلام.

۲۷. نیلی پور، مهدی (۱۳۸۷). فرهنگ جوان (چاپ دوم). قم: انتشارات سلسیل.